

Christian Kvium
30. april 1949 - 18. januar 2022

AF
 JESPER CARLSEN

Christian Kvium på stranden i 2017. Foto: Niels Andersen.

Christian Kvium døde pludseligt af et hjertestop kort efter nytår. Hans seneste år var præget af sygdom, men der havde ikke været nogle akutte faresignaler fra det svage hjerte, før døden indtraf. Christian Kvium er nok ukendt for de fleste yngre danske historikere, men han spillede en markant rolle inden for antikhistorie, teori og metode fra midten af 1970'erne til begyndelsen af 00'erne. Han fik aldrig en fast stilling og publicerede meget lidt, men reflekterede bestandigt over metodiske spørgsmål i få, svært tilgængelige artikler.

Christian Kvium var cand.phil. i historie fra Aarhus Universitet og blev i 1978 ansat som adjunktvikar ved historie ved det daværende Aalborg Universitetscenter. Han blev hurtigt præget af stedets pionerånd og bestred undervisning og vejledning i forskellige stillingskategorier, indtil den daværende regering med Bertel Haarder som undervisningsminister lukkede historiestudiet i Aalborg i midten af 1980'erne. Herefter fulgte ansættelse på Historisk Institut ved Odense Universi-

tet, først som undervisningsassistent og senere, i årene 1987-1988, som forskningsstipendiat aflønnet af Statens Humanistiske Forskningsråd. Da historiestudiet i Aalborg genopstod i 1995, blev Christian Kvium atter tilknyttet som stedets antikhistoriker og var en yndet vejleder frem til 2015, igen i forskellige stillingskategorier, men mest som ekstern lektor.¹ Det er på mange måder et typisk karriereforløb for den generation af danske historikere, som ikke nåede indenfor, førend portene til fastansættelse på universiteterne smækkede i omkring 1980. I stedet for måtte de springe fra tue til tue gennem to- eller treårige stipendieansættelser og deltidslærerstillinger kombineret med supplerende dagpenge samt projektansættelser i mere end ti år, indtil tingene atter begyndte at lysne i første halvdel af 1990'erne.

Der er tre spor i Christian Kviums begrænsede videnskabelige produktion, som kun foreligger på dansk. Først og fremmest var det Roms tidlige historie, som optog ham, men også metodiske og teoretiske problemstillinger inden for historievidenskaben. Hertil kommer en håndfuld lettere tilgængelige artikler fra begyndelsen af 1990'erne om dansk toldhistorie og forbrydelser i Aarhus i 1700- og 1800-tallet, som alle var resultatet af projektansættelse ved Den Gamle By i Aarhus.²

Romersk historie

Den romerske kongetid, som traditionelt dateres 753-510 f.Kr., var et populært emne på Historisk Institut, Aarhus Universitet i Christian Kviums studietid. Rudi Thomsen publicerede i 1980 sit sidste hovedværk om Servius Tullius, der ifølge traditionen var Roms sjette konge og regerede 578-534 f.Kr. Rudi Thomsens værk er et skoleeksempel på en snæver, traditionel, kildekritisk analyse af det skriftlige kildemateriale,³ men i samme tidsrum havde Jørgen Christian Meyer som stipendiat skrevet disputats om Roms kongetid og forholdet

¹ Jeg vil gerne takke Marianne Rostgaard og Torben Kjersgaard Nielsen, Aalborg Universitet for deres hjælp med Christian Kviums mange år i Aalborg. Personalesager er med digitaliseringen blevet en saga blot, hvilket ikke letter arbejdet med at skrive en nekrolog.

² C. Kvium: „Huset ved Bommen“, *Årbog. Købstadsmuseet „Den Gamle By“*, 1992, s. 61-78; C. Kvium: „Jens og Pederine: en incestsag fra 1890'ernes Aarhus“, *Årbog. Købstadsmuseet „Den Gamle By“*, 1993, s. 87-100; C. Kvium: *Byen paa vrangen, forbryderbilleder 1880-1900*, Aarhus 1993; C. Kvium: „Peter Christians verden: historien om en told- og konsumtionsbetjent under Frederik Den Sjette“, *Den Gamle By*, 1994, s. 31-48; C. Kvium: „Skam og ulykke: dølgsmålsfødsler og barnedrab i Aarhus 1870-1905“, *Den Gamle By*, 1995, s. 87-110.

³ R. Thomsen: *King Servius Tullius. A Historical Synthesis*, København 1980. Jf. anmeldelsen i *Historisk Tidsskrift*, 82 (1982), s. 182-184, af J.E. Skydsgaard.

til etruskerne på baggrund af både det skriftlige og det arkæologiske materiale.⁴ Christian Kviums første videnskabelige artikel blev udgivet i 1976 i et temanummer af *Den jyske historiker* „Om studiet af førkapitalistiske samfundsforhold“. I denne artikel analyserede han den tidligste periode af republikkens historie, også kaldet stænderkampspe-rioden. Centralt i artiklen står afskaffelsen af gældsslaveriet, der ofte dateres til 426 f.Kr., og den vidner om Christian Kviums utrolige be-læsthed. Samtidig er den meget vanskelig tilgængelig med lange, ind-viklede og tekniske diskussioner af romerretslige begreber som *manci-patio* og *nexum*.⁵

Den næste artikel om det tidlige Rom kom 14 år efter og ligele-des i et temanummer af *Den jyske historiker*, der denne gang bar den mere mundrette titel „Antikken“. Christian Kvium tager i denne ar-tikel traditionerne om Roms grundlæggelse op til diskussion og ikke mindst de ritualer, som de antikke kilder forbandt med denne.⁶ Det gælder blandt andet fuglevarslerne, *auspicier*, og byens rituelle græn-se, *pomerium*. Denne vil Christian Kvium forbinde med Servius Tullius, og han retter en kras kritik mod Rudi Thomsens afvisning af for-tællingen om kongens latinske oprindelse, selv om Christian Kvium i litteraturlisten hævder, at det er *bogen* om Servius Tullius. Artiklen er i lighed med den foregående præget af lærde diskussioner af centrale latinske begreber med mange, lange noter, og den forudsætter et ind-gående kendskab til Roms tidlige historie og romerske ritualer hos læ-seren.

Christian Kvium fortsatte med at studere Roms grundlæggelses-myter, og hans bidrag til en antologi, der skulle markere genåbnin-gen af historiestudiet ved Aalborg Universitet, „reviderer og udvikler nogle ideer, som jeg syslede med for en del år siden“.⁷ Denne artikel havde undertitlen „et traditionshistorisk essay“ og giver et godt over-blik over de udgravninger, som italienske arkæologer foretog i slut-ningen af 1980'erne ved Palatin-højens nordøstlige skråning. Disse af-slørede blandt andet nogle meget tidlige mure fra 600-tallet f.Kr., der blev identificeret som Roms første bymur. Christian Kvium vil imid-lertid ikke diskutere grundlæggelsestraditionens pålidelighed: „at tra-

⁴ J.C. Meyer: *Pre-Republican Rome. An Analysis of the Cultural and Chronologi-cal Relations 1000-500 BC*, (*Analecta Romana Instituti Danici Suppl.* 11), Oden-se 1983.

⁵ C. Kvium: „Kredit, gæld, gældsslaveri og personalexecution i den romerske stænderkampperiode“, *Den jyske historiker*, 6, 1976, s. 170-218.

⁶ C. Kvium: „Roms grundlæggelse“, *Den jyske historiker*, 51-52, 1990, s. 53-80.

⁷ C. Kvium: „Ab urbe condita – et traditionshistorisk essay“, i H. Gamrath (red.): *Fra tid til anden. Historiske og historiografiske afhandlinger*, Aalborg 2002, s. 11-54; s. 38 n.1.

ditionen er mytisk vil kort og godt sige, at den ikke kan behandles som udsagn om noget, der engang havde – eller ikke havde – fundet sted. Det vil derimod ikke sige, at den er uden historisk betydning. Vi kan betragte den som en autoritativ, identitetsbekræftende 'tale', „der begyndte med Roms og romernes tilblivelse og aldrig blev siden afbrudt“.⁸ Herefter er Servius Tullius igen i centrum af analysen, som denne gang udvides til at omfatte Roms to etruskiske konger, Tarquinius Priscus og Tarquinius Superbus, der blev Roms sidste konge. Som mange andre forskere før ham inddrager Christian Kvium François-graven i Vulci i denne diskussion, og hans forklaring på denne tradition og koblingen til den såkaldte palatinske mur er måske ikke overbevisende, men den kunne have fortjent at blive kendt af et internationalt publikum.

Christian Kviums fjerde bidrag til Roms historie behandler derimod et helt andet tema, nemlig de to slaveoprør på Sicilien i anden halvdel af 100-tallet f.Kr.⁹ Han argumenterer for, at der ikke er tale om slaveoprør i snæver forstand, men om bredere folkelige opstande rettet mod Rom. I denne artikel spiller forskningstraditionen og religionen ligeledes en fremtrædende rolle, og Christian Kvium kæder oprørene sammen med kulten til Demeter, Persefone og den syriske gudinde Atargatis.

Metode

Sammen med kollegaen Birgitte Wåhlin var Christian Kvium meget engageret i de nordiske metodekonferencer, som var blevet afholdt årligt siden 1965, men som sang på sidste vers i anden halvdel af 1980'erne. Han var medredaktør af et bind og eneredaktør af de sidste to bind, men bidrog meget karakteristisk kun til det ene bind, hvor Birgitte Wåhlin var medredaktør.¹⁰ Artiklen „Anderledeshed og historie“ diskuterer mentalitetshistorie og *Annales*-skolen, med hvem han med sine egne ord havde det „som præsten med synden: Jeg er nærmest imod“.¹¹ Denne artikel kommer ligeledes langt omkring og får både inddraget Anthony Giddens, Arnaldo Momigliano og H.P. Clausens *Hvad er historie* (1963).

⁸ S. 18.

⁹ C. Kvium: „Marginalitet og oprør på Sicilien i det 2. århundrede f.v.t., i Ø. Andersen (red.): *Slaveri og udvikling i komparativt perspektiv*, Trondheim 1983, s. 109-137.

¹⁰ C. Kvium & B. Wåhlin (red.): *Mentalitetsforandringer. Studier i historisk metode* 19, Aarhus 1987; C. Kvium (red.): *Historisk kundskab og fremstilling. Studier i historisk metode*, 20, Aarhus 1989; C. Kvium (red.): *Historien og historikerne i Norden efter 1965. Studier i historisk metode*, 21, Aarhus 1991.

¹¹ C. Kvium: „Anderledeshed og historie“, i Kvium & Wåhlin 1989, s. 27-41.

Christian Kviiums sidste artikel, „Fortiden som en afvigelse fra nutiden. Nogle tanker om historisk erfaring og konstruktion“, var afslutningskapitlet til antologien *De måske udstødte: historiens marginale eksistenser*, som tre af hans yngre kollegaer fra historiestudiet ved Aalborg Universitet udgav i 2005.¹² Denne artikel sammenfatter på mange måder Christian Kviiums forskningsinteresser. Den indledes med en diskussion og kritik af Bernard Eric Jensens definition af skellet mellem fortid og nutid samt Reinhart Kosellecks erfaringsrum og afrundes med en kort præsentation af Susanne William Rasmussens disputats om varsler i det republikanske Rom og hendes analyse af de talende køer, der indgår i disse varsler.¹³

Studiet af Roms tidlige historie kræver en meget høj grad af metodebevidsthed, som Christian Kvium besad. Han forfaldt aldrig til en gold, positivistisk kildekritik, men forsøgte med større eller mindre held at komme bag om den skriftlige tradition ved inddragelse af blandt andet romersk religion. De få videnskabelige artikler vidner om, hvor lærd og belæst Christian Kvium var, men også om en perfektionisme, som i lange perioder betød en voldsom skriveblokering. Denne trang til perfektionisme prægede også Christian Kvium på andre områder. Han var i mange år en ivrig skakspiller på et højt niveau i Nordre Skakklub i Aarhus, hvor han var aktiv på et af deres divisionshold. Christian Kvium var den ældste i en børneflokk på otte og opvokset i Horsens i en katolsk familie, men boede i kollektiv i sin studenter-tid i Aarhus, inden han blev gift med Kirsten Bentzen, med hvem han fik datteren Kirstine og bonussønnen Thomas.

¹² C. Kvium: „Fortiden som en afvigelse fra nutiden. Nogle tanker om historisk erfaring og konstruktion“, i L. Andersen, P. Duedahl & L. Nyholm Kallestrup (red.): *De måske udstødte: historiens marginale eksistenser*, Aalborg 2005, s. 285-297.

¹³ S. William Rasmussen: *Public Portents in Republican Rome (Analecta Romana Instituti Danici Suppl. 34)*, Rom 2003.